

РЕЦЕНЗИЈА

**НА РАКОПИСОТ „ДЕТСКО ПРЕСТАПНИШТВО И ПРАВДА ЗА ДЕЦА“
ОД АВТОРИТЕ ПРОФ. Д-Р ГОРДАНА ЛАЖЕТИЌ, ПРОФ. Д-Р БОБАН
МИСОСКИ, ПРОФ. Д-Р ОЛГА КОШЕВАЛИСКА И ВОНР. ПРОФ. Д-Р ЛАЗАР
НАНЕВ, ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр.1102-40/13 од 6.2.2025 година, на редовна седница на Наставно-научниот совет на Правен факултет, одржана на 5.2.2025 година, избрана е Рецензентски комисија во состав:

- академик проф. д-р Владо Камбовски, Македонска академија на науките и уметностите;

- редовен проф. д-р Гордан Калајчиев, Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „ДЕТСКО ПРЕСТАПНИШТВО И ПРАВДА ЗА ДЕЦА“ од проф. д-р Гордана Лажетиќ, проф. д-р Бобан Мисоски, проф. д-р Олга Кошевалиска и вонр. проф. д-р Лазар Нанев, наменет за студентите од прв и втор циклус студии на Правен факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Ракописот со наслов „Детско престапништво и правда за деца“ припаѓа во научната област казнено материјално право и казнено процесно право според меѓународната Фраскатијева класификација.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Правен факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Учебникот „Детско престапништво и правда за децата“ е задолжителна и основна литература по предметот Детско престапништво и правда за деца, втор циклус на студии, втор семестар, задолжителен предмет со 6 ЕКТС и со фонд на часови 2+2+1, како и по предметот Малолетничко казнено право, прв циклус на студии, четврта година, седми семестар со 8 ЕКТС и фонд на часови 3+2+2. Приложениот ракопис е во согласност со наставната програма и ја опфаќа наставната материја за студиската програма за којашто е наменет.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот кој е предаден на рецензија – „Детско престапништво и правда за децата“ брои 277 страници пишуван текст во фонт *ариал* 11, А4 формат, а по обем и содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. Текстот е поделен во 14 поглавја (вклучувајќи ги предговорот и литературата).

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во 2016 година е објавен учебник со наслов „Деца во ризик и деца во судир со закон“ од авторите д-р Гордана Лажетиќ, д-р Олга Кошевалиска и д-р Лазар Нанев во издание на Правен факултет „Јустинијан Први“ при УКИМ, којшто учебник е пишуван по Закон за правда за децата од 2013 година (закон вон сила). Со промената

на релевантното законодавство, односно новиот Закон за правда за деца кој е донесен во март 2024 г., како и со ратификување на бројни меѓународни инструменти кои се транспонирани во нашето законодавство, овој учебник повеќе не ги задоволува барањата на наставната материја, па оттука и потребата за издавање на сосема нов учебник кој ги опфаќа сите важни теми од областа на Правда за децата и казненото законодавство кое е релевантно во постапката спрема деца.

Краток опис на содржината: Ракописот под наслов „Детско престапништво и правда за деца“ е систематизиран во 13 поглавја со цел да одговара на потребите на силабусот по предметот Малолетничко казнено право, што се предава како задолжителен предмет на прв циклус студии, како и да биде дел од литературата за предметот Детско престапништво и правда за деца, кој се предава како задолжителен предмет на втор циклус студии по казнено право Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Ракописот под наслов „Детско престапништво и правда за деца“ претставува систематизирана целина во која се обработуваат главните карактеристики на криминалитетот на децата, односно на детското престапништво и правдата на децата како поширок поим. Пристапот на авторите на ракописот е приспособен на наставната програма по горенаведените предмети, при што авторите во целост на студентите им ја претставуваат оваа значајна научна дисциплина, нудејќи им доволно широк дијапазон на информации за стекнување на базичните знаења, но, истовремено, нудејќи и доволно релевантна содржина за продлабочување на нивните знаења. Во рамките на ракописот авторите даваат еден сеопфатен пристап кон оваа социјално патолошка појава, на тој начин што на почетокот даваат релевантни криминолошки одредници за детското престапништво, анализирајќи ги теоретските основи, но и феноменологијата и етиологијата на детското престапништво. Понатаму, авторите ги анализираат елементите на поимот дете, но и основите на кривичната одговорност на децата, за потоа да се задржат кон анализа на кривичната постапка што се води против децата сторители на кривични дела. Целокупноста и темелноста во пристапот на авторите кон разработувањето на концептот на правдата за децата се согледува и низ фактот дека авторите не застануваат на елаборација само на кривичната постапка кон децата, туку ги анализираат и ни даваат дополнителни податоци и за сите други начини на разрешување на постапките во случаите кога децата се во судир или во конфликт со законот. Па така, се разработуваат и постапките пред ЦСР за давањето на помош и заштита на децата, како и постапките за ресторативна правда за децата, како неизбежен дел од организираниот пристап на државните органи кон третманот на детското престапништво. Истовремено, се анализира и казнената политика кон децата престапници, но се анализираат и начините за заштита и превенција од детското престапништво. Особено значење кон квалитетот на учебникот и неговата заокружена содржина е и фактот дека авторите сосема успешно и мошне квалитетно го разработуваат и делот на заштита на децата жртви во кривичната постапка.

На почетокот, авторите даваат краток предговор во кој се содржани главните идеи и целите поради кои е изготвен овој ракопис и попис на почесто користените кратенки, дел кој е наменет за олеснување на читливоста и прегледноста на текстот.

Во рамките на првата глава се обработуваат поимот и основните карактеристики на детското престапништво, а воедно се обработуваат и најзначајните теории врз основа на кои се објаснува детското престапништво. Понатаму во оваа глава се елаборира историскиот развој на положбата на детето во казненото право, се објаснува развојот на концептот на правда за децата во македонското законодавство и конечно се дава еден преглед на европското законодавство и новите трендови за правда за децата. Во втората глава се обработуваат етиологијата, односно егзогените и ендемогените фактори на детското престапништво, како и феноменологијата на детското престапништво со статистички податоци и анализа, како на трендовите на детско престапништво така и на казнената политика за санкционирање на детското престапништво. Поимот дете и категориите на деца во ризик и категориите на деца што подлежат на кривична одговорност се елаборираат во рамките на третата глава. Во четвртата глава се разработуваат карактеристиките и меѓународните и домашните извори на постапката спрема дете. Во петтата глава се обработуваат начелата во постапувањето спрема деца, при што прво се објаснети општите начела, а потоа и специјалните начела во постапката спрема деца. Анализата на кривичната постапка спрема децата преку анализа на субјектите на кривичната постапка, мерките за обезбедување на присуство во текот на кривичната постапка, како и текот на постапката се предмет на обработка на следните три глави, односно главите шеста, седма и осма од ракописот. Во овие три глави, авторите детално ги објаснуваат и процесните субјекти, но и правата на детето пред истите и тоа како правата што произлегуваат од националното законодавство, така и од меѓународните стандарди. Посебно се елаборирани сите одлуки кои можат да се донесат во постапката спрема деца и жалбата како редовен правен лек, но и вонредните правни лекови против одлуките донесени во постапката спрема деца.

Во рамките на деветтата глава е обработен системот на санкции коишто можат да се изречат на дете и тоа воспитни мерки, алтернативни мерки, мерки на безбедност и казните во постапката спрема дете, како и условите за нивно изрекување. Авторите секако даваат и преглед на меѓународните и европските документи релевантни за приодот при санкционирањето на децата. Во десеттата глава се обработуваат посебните постапки што се предвидени со Законот за правда за деца, односно постапката пред ЦСР, но и постапките што ги иницира јавниот обвинител, што претставуваат алтернативи на кривичната постапка. Во единаесеттата глава од ракописот се обработуваат начелата на ресторативната правда и медијацијата, како особено значајни концепти за решавање на детското престапништво преку заштита на интересите на децата, но истовремено и нивно воспитување во здрави индивидуи кои би ги прифатиле и почитувале општествените норми во иднина. Претпоследната глава се занимава со обработка на институционалниот одговор за заштита на децата што се јавуваат како жртви на кривичните дела, но и како сведоци во текот на кривичната постапка. Конечно, во рамките на последната глава, се обработени темите што се однесуваат на превенцијата на детското престапништво. На крајот од ракописот е дадена содржината и деталниот попис на богатата цитирана литература што им помогнала на авторите при пишувањето на овој ракопис.

На овој начин преку разбирлив, а истовремено висок академски стил, авторите на овој ракопис во целост ја доближуваат до студентите оваа комплексна материја, нудејќи им солидна теоретска основа за нивното идно професионално искуство во постапувањето со детското престапништво. Покрај за студентите, овој ракопис, првенствено имајќи го предвид енциклопедскиот пристап и тенденцијата на авторите кон сеопфатно научно анализирање на детското престапништво, а особено обработувајќи ги во целост постулатите на правдата за децата, може да послужи и за пошироката професионална и научна мисла, која во овој ракопис ќе пронајде значаен извор за задоволување на нивната професионална љубопитност, но и вредна и ефикасна алатка за справување со нивните секојдневни професионални предизвици на полето на правдата за децата и детското престапништво.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот *„Детско престапништво и правда за деца“* претставува научно заснован, сеопфатен и педагошки релевантен учебник кој во целост ги задоволува критериумите за објавување. Неговата систематска структура, енциклопедски пристап и академска темелност овозможуваат квалитетна основа за наставниот процес и студиските програми за кои е наменет. Авторите со особена посветеност ги обработиле клучните концепти на детското престапништво, правдата за децата, кривичната одговорност но алтернативите на судската постапка кон децата, со што овој учебник претставува вреден придонес во правната литература.

Содржинската разработка, научната прецизност и методолошкиот пристап во учебникот демонстрираат висок степен на академска компетентност, со што тој не само што ги задоволува стандардите за универзитетска литература, туку и нуди значаен придонес во разбирањето на современите предизвици поврзани со детското престапништво. Чест и привилегија да бидеме рецензенти на ваков труд, кој несомнено ќе има значајно влијание во едукацијата на студентите, како и во практичното работење на стручњациите од оваа област. Овој учебник заслужено го зазема своето место како неопходен наставен ресурс и значајно научно дело.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Академик проф. д-р Владо Камбовски, с.р.

Ред. проф. д-р Гордан Калајџиев, с.р.